

**ВИДОВИЙ СКЛАД ДЕРЕВНО-ЧАГАРНИКОВИХ НАСАДЖЕНЬ
ПРИБУДИНКОВИХ ТЕРИТОРІЙ М. ВИШГОРОДА (КИЇВСЬКА ОБЛ.)**

О. В. Зібцева, кандидат сільськогосподарських наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проаналізовано видовий склад деревно-чагарникових насаджень прибудинкових територій центральної частини малого міста Вишгорода. Визначено структуру видового складу деревно-чагарникових насаджень. Зроблено висновки щодо доцільності використання рослин окремих видів для озеленення подібних об'єктів.

Ключові слова: *зелені насадження, види деревних і кущових рослин.*

Накопичений досвід показав, що добір асортименту рослин для озеленення житлових територій необхідно здійснювати з урахуванням низки чинників, з яких найважливішими є функціональне призначення ділянки, санітарно-гігієнічні властивості та декоративні якості рослин [1]. При цьому високі експлуатаційні якості та художня виразність озеленення досягаються не стільки одночасним застосуванням широкого асортименту, скільки вмілим використанням невеликої кількості видів рослин. Як правило, плодові сади, характерні для українських ландшафтів, створюють у кварталах індивідуальної забудови, а райони багатоповерхової забудови озеленюють декоративними деревами. Характерним недоліком озеленення житлових територій на час їх створення була безсистемність у доборі асортименту рослин, використання на обмежених територіях широкого переліку видів і форм, що призводило до перевантаження, пістрявості, зниження художньої та експлуатаційної якості озеленення, перевитрат садивного матеріалу.

Мета роботи – визначення асортименту та стану деревних і кущових насаджень прибудинкових територій малого міста.

Матеріал і методика досліджень. У статті узагальнено дані власноруч проведеної інвентаризації зелених насаджень прибудинкових територій дев'яти багатоквартирних будинків центральної частини міста. Аналіз даних містив визначення показника зустрічності видів на дослідних об'єктах та частки їх участі [2], а також їхнього стану та декоративності [3]. Використано методи інвентаризаційних, бібліографічно-пошукових, картографічних, біоморфологічних і статистичних досліджень.

Результати досліджень. Встановлено, що на кожному з дослідних об'єктів – прибудинкових територіях багатоквартирних будинків центральної частини Вишгорода – ростуть від 9 до 23 видів деревних і чагарникових рослин. Ліани поодинокі наявні в озелененні територій 44 % обстежених об'єктів. Всього на дослідних прибудинкових територіях виявлено 23 види дерев, 17 видів чагарників і 2 види дерев'янистих ліан.

З переліку рекомендованих для озеленення житлових територій видів [1] на дослідних об'єктах ростуть *Betula pendula* Roth., *Robinia pseudoacacia* L., *Salix alba* L., *Quercus robur* L., *Acer platanoides* L., *A. saccharinum* L., *A. pseudoplatanus* L., *Aesculus hyppocastanum* L., *Juglans regia* L., *Morus alba* L., *Malus domestica* Borkh., *Tilia cordata* Mill.

За даними інвентаризації лише на одному (або 11 %) із дев'яти дослідних об'єктів представлені 12 видів (або майже третина – 29 % від загальної кількості): *Quercus robur*, *Acer platanoides*. і *A. saccharinum*, *Rhus typhina* L., *Magnolia soulangeana* Soul.-Bod., *Malus domestica* 'Ola', *Ribes nigrum* L., *Mahonia aquifolium* Nutt., *Cornus alba* L. 'Elegantissima', *Ligustrum vulgare* L., тобто переважно інтродуковані види декоративних рослин. Лише на двох об'єктах зустрічаються 9 видів: *Salix alba*, *Robinia pseudoacacia*, *Prunus persica* (L.) Batsch., *Viburnum lantana* L. і *V. Opulus* L., *Berberis thunbergii* DC, *Physocarpus opulifolius* (L.) Kuntze, *Cotoneaster lucidus* Schlecht. П'ять видів представлено лише на трьох (або 33 %) об'єктах: *Betula pendula*, *Tilia cordata*, *Ulmus scabra* Mill., *Sambucus nigra* L., *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch. На чотирьох об'єктах зустрічаються 3 види: *Aesculus hyppocastanum*, *Pyrus*

communis L., *Vitis vinifera* L. На п'яти об'єктах (55,6 % досліджених) зустрічаються 3 види: *Malus domestica*, *Morus alba*, *Philadelphus coronarius* L. На шести об'єктах зустрічаються *Acer pseudoplatanus*, *A. negundo* L. і *Juglans regia*; на семи об'єктах – також 3 види: *Armeniaca vulgaris* Lam., *Prunus domestica* L. і *Rosa canina* L.; на восьми – лише 2 види красивоквітучих кущів: *Syringa vulgaris* L. і *Spiraea japonica* L. На всіх дослідних об'єктах поширена лише *Cerasus vulgaris* Mill.

У табл. 1 та на рис. наведено частку участі деревних і чагарникових видів, які зустрічаються не менш ніж на третині дослідних об'єктів, тобто мають відсоток зустрічання не менше 33 %.

1. Частка участі деревно-кущових видів на дослідних об'єктах

Латинська назва виду	Частка участі виду, % на об'єктах									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	загальна
<i>Syringa vulgaris</i>	4,5	8,3	34,5	21,2	7,5	18,9		28,1	16,0	17,0
<i>Cerasus vulgaris</i>	0,7	13,1	14,8	7,5	3,8	15,5	20,6	31,3	2,0	10,6
<i>Spiraea japonica</i>	34,6	1,2	0,7	3,8	3,8	2,2		9,4	2,0	8,6
<i>Rosa canina</i>		11,9	2,1	1,3	7,5	2,2		3,1	50,0	6,7
<i>Armeniaca vulgaris</i>		8,3		5,0	5,7	4,4	17,6	12,5	4,0	4,4
<i>Philadelphus coronarius</i>	4,5		7,7	8,8		4,4			8,0	4,2
<i>A. pseudoplatanus</i>	3,0		7,7	1,3		11,1		3,1		4,1
<i>Juglans regia</i>		3,6	5,6	7,5	7,5	3,3		3,1		3,6
<i>Prúnus doméstica</i>	0,7	1,2	2,1	6,2	5,7	8,9			4,0	3,3
<i>Acer negundo</i>	0,7		3,5		9,4	8,9	5,9		4,0	3,3
<i>Malus domestica</i>	0,7	4,8	4,2	1,3		4,4				2,3
<i>Aesculus hypocastanum</i>			4,9		1,9	6,7			2,0	2,2
<i>Mórus alba</i>	1,5	1,2		3,8	3,8		8,8			1,6
<i>Betula pendula</i>		1,2			3,8	3,3				0,9
<i>Sambucus nigra</i>				1,2	1,9	1,1				0,9
<i>Pyrus communis</i>		1,2		2,5		1,1				0,6
<i>Tilia cordata</i>	0,7			1,3		1,1				0,4
<i>Ulmus scabra</i>	0,7	1,2	0,7							0,4

До 1-го класу – видів із дуже низькою часткою участі (менш ніж 0,5 %) належать *Ulmus scabra*, *Tilia cordata*; до 2-го класу – з низькою часткою (від 0,5 до 1%) – *Pyrus communis*, *Sambucus nigra*, *Betula pendula*; до 3-го класу – із

середньою (від 1 до 5 % включно) – *Armeniaca vulgaris*, *Philadelphus coronarius*, *Acer negundo*, *A. pseudoplatanus*, *Juglans regia*, *Prúnus doméstica*, *Malus domestica*, *Aesculus hyppocastanum*, *Mórus nígra*, *Rosa L.*; до 4-го класу – з високою часткою участі (від 5 до 10 %) – *Spiraea japonica*, *Rosa canina* і до 5 класу – з дуже високою часткою участі (понад 10 %) – *Cerasus vulgaris* і *Syringa vulgaris*.

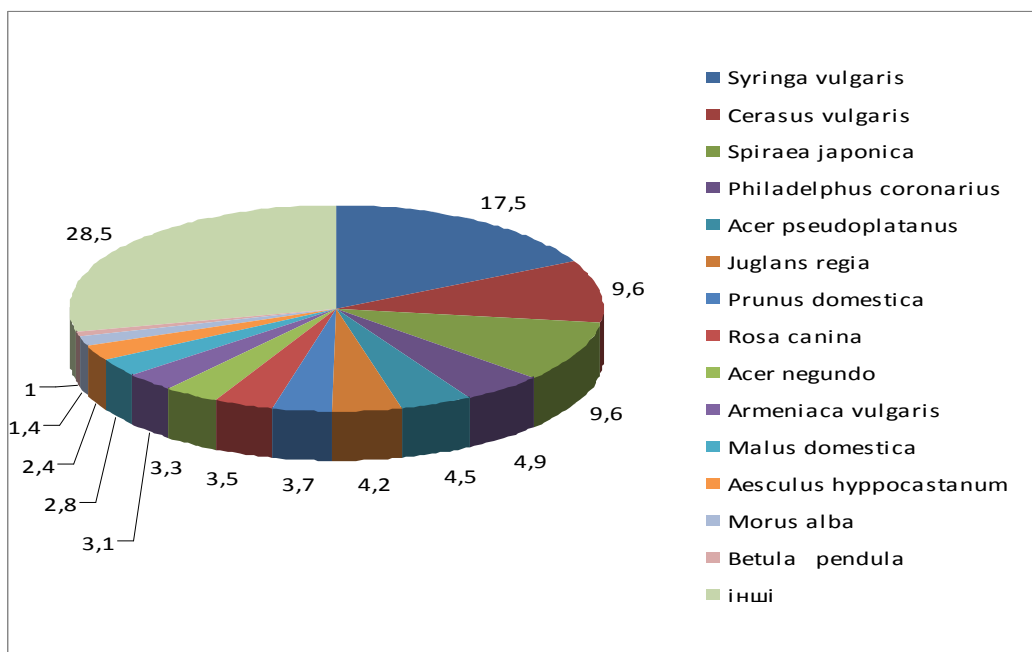

Рис. Частка участі видів деревних і чагарникових рослин в озелененні прибудинкових територій центральної частини м. Вишгород

У насадженнях досліджуваних територій найвищу частку участі має *Syringa vulgaris* (17,0 %, з коливанням по окремих об'єктах у межах від 4,5 до 34,5 %). На другому місці – *Cerasus vulgaris* (10,6 %) із коливанням частки участі від 0,7 до 31,3 %, на третьому – *Spiraea japonica* (8,6 %) з коливаннями показників від 0,7 до 34,6 %.

Віковий спектр деревних насаджень (табл. 2) свідчить, що посадки постійно поновлювалися. Рослини віком 60 років і старші є на 50 % об'єктів, віком 20, 30, 40 і 50 років – на 83 %, а посадки до 10 років – на 100 % дослідних територій. Найстарші дерева – *Salix alba*, *Betula pendula*, окремі екземпляри *Acer pseudoplatanus*, *Aesculus hyppocastanum* – віком понад 60 років.

2. Характеристика найпоширеніших деревних і кущових видів на прибудинкових територіях м. Вишгорода

Вид	Вік, років	Висота, м	Діаметр, см	Стан, М±m	Декоративність, М±m
<i>Cerasus vulgaris</i>	16±2,1	3±0,3	10±2,0	2,8±0,12	2,1±0,24
<i>Armeniaca vulgaris</i>	28±4,9	4±0,4	20±3,5	2,6±0,13	2,1±0,13
<i>Prúnus doméstica</i>	17±2,9	3±0,3	9±1,3	3,0±0,06	2,2±0,14
<i>Acer pseudoplatanus</i>	34±10,6	5±1,3	49±2,5	2,8±0,19	1,9±0,11
<i>Juglans regia</i>	25±4,9	4±0,6	21±5,6	2,9±0,14	2,1±0,19
<i>Acer negundo</i>	6±1,0	1±0,2	3±3,0	2,8±0,17	2,3±0,21
<i>Malus domestica</i>	35±5,2	4±0,2	19±3,5	3±0,10	2,3±0,19
<i>Mórus alba</i>	18±4,2	3±0,6	13±4,2	2,5±0,30	2,2±0,31
<i>Aesculus hyppocastanum</i>	36±15,9	6±2,4	54±4,0	2,9±0,06	2,4±0,32
<i>Pyrus communis</i>	27±11,7	3±0,9	21±7,0	3,0	2,2±0,17
<i>Betula pendula</i>	50±10	7±1,8	49±19	2,5±0,5	2
<i>Syringa vulgaris</i>	10±1,4	2±0,1	4±0,9	2,8±0,09	2,1±0,17
<i>Spiraea jap onica</i>	7±0,9	0,8±0,09		2,9±0,15	2,5±0,20
<i>Rosa canina</i>	9±0,7	1,6±0,17		2,8±0,14	2,4±0,24
<i>Philadelphus coronarius</i>	10±1,3	1,7±0,17		3,1±0,24	2,2±0,21

На всіх дослідних територіях виявлено природне поновлення, зокрема поодинокі – *Morus alba*, *Prunus domestica*, *Tilia cordata*, *Robinia pseudoacacia*, *Betula pendula*. На одному з об'єктів поширений самосів *Acer pseudoplatanus* (9 екземплярів), на іншому – природне поновлення *Rhus typhina* (14 екземплярів). Найпоширенішим і кількісно представленим є самосів *Acer negundo* та *Cerasus vulgaris*, які зустрічаються на 67 % дослідних об'єктів у кількості від 1 до 11 екземплярів.

Середня висота деревних рослин становить 3-4 м. Найвищі й найтовщі за діаметром старші дерева *Betula pendula*, *Aesculus hyppocastanum*, *Acer pseudoplatanus*, які ростуть, переважно, в рядових посадках уздовж доріг.

Середній стан насаджень близький до задовільного. Кращий стан мають дерева *Betula pendula* та *Morus alba*. Добрим станом відзначаються молоді дерева *Salix alba*, *Tilia cordata*, *Rhus typhina*. Незадовільний стан у молодих посадках мають окремі рослини *Juglans regia*, *Acer platanoides*, *Morus alba*, *Acer pseudoplatanus*, *Syringa vulgaris*, *Spiraea japonica*, а також старі *Malus*

domestica, *Armeniaca vulgaris*, *Cerasus vulgaris*, *Prunus domestica*, *Juglans regia*, *Morus alba*, *Berberis thunbergii*. Відмінний стан і високу декоративність мають старі дерева *Salix alba*, *Rhus typhina*, окремі екземпляри *Berberis thunbergii*, *Syringa vulgaris*, *Morus alba*, *Juglans regia*, *Cerasus vulgaris*, *Armeniaca vulgaris*, *Prunus domestica*, *Magnolia soulangeana*, *Acer pseudoplatanus*, *Tilia cordata*, кущі *Vitis vinifera*, *Philadelphus coronarius*, *Physocarpus opulifolius*, *Spiraea japonica*, *Rosa canina*, живопліт з *Ligustrum vulgare*.

Висновки

1. Видовий склад насаджень дослідних прибудинкових територій центральної частини м. Вишгорода налічує 42 види, у тому числі 23 види дерев, 17 видів чагарників і 2 види дерев'янистих ліан.

2. Найпоширенішими видами є *Syringa vulgaris*, *Cerasus vulgaris*, *Spiraea japonica*, *Rosa canina*, *Armeniaca vulgaris*, *Philadelphus coronarius*, *Acer negundo*, *A. Pseudoplatanus*, *Juglans regia*, *Prunus domestica*, на які припадає 65,8 % рослин. Найбільшу частку участі мають *Syringa vulgaris* (17,0 %), *Cerasus vulgaris* (10,6 %) і *Spiraea japonica* (8,6 %).

3. Не менше ніж на половині дослідних об'єктів ростуть *Juglans regia*, *Armeniaca vulgaris*, *Prunus domestica*, *Malus domestica*, *Morus alba*, *Acer pseudoplatanus*, *A. negundo*, *Syringa vulgaris*, *Spiraea japonica*, *Philadelphus coronarius*, *Rosa canina*. На всіх дослідних об'єктах поширена лише *Cerasus vulgaris*.

4. Стан насаджень близький до задовільного, а декоративність досить висока (2 бали).

5. Вважаємо недоцільним використання для озеленення прибудинкових територій багатоквартирних будинків *Cerasus vulgaris*, *Acer negundo* і *Rhus typhina*, які потребують регулярного видалення молодих рослин, що поновлюються.

Список літератури

1. Северин С. И. Об эффективном использовании посадочного материала при озеленении жилых районов городов Украинской ССР / С. И. Северин // Обмен опытом по зеленому строительству. – К. : Урожай, 1968. – Вып. 5. – С. 80–92.
2. Михеева М. А. Геоэкологическая оценка биоразнообразия и устойчивости древесных растений в условиях городской среды (на примере г. Воронежа) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. геогр. наук : 25.00.36 / Марина Александровна Михеева. – Воронеж, 2009. – 22 с.
3. Якушина Э. И. Древесные растения в озеленении Москвы / Э. И. Якушина. – М. : Наука, 1982. – 158 с.

Проанализирован видовой состав древесно-кустарниковых насаждений придомовых территорий центральной части малого города Вышгорода. Определена структура видового состава древесных насаждений. Сделаны выводы о целесообразности использования растений отдельных видов для озеленения подобных объектов.

***Ключевые слова:* зеленые насаждения, виды древесных и кустарниковых растений.**

The range of tree and shrub plantings on territories adjacent to houses in downtown of small town Vyshgorod has been analyzed. The structure of range of tree plantations has been defined. The conclusions about usefulness of certain species for landscaping of such objects were made.

***Key words:* green spaces, tree and shrub species.**